

verim? Gedim gətirim”. Qonşu bunnan qabax dəbərir gedir bu küpü şəlləyir dalına, gətirir qoyur evinə. Evində bunun ağzın açanda içinnən ilan-çıyan hamısı fısıllıyır kişinin üzünə. Tez ağzın örtür. Deyir: “Görürsən, qonşu qonşunun xayınnığıın çəkər. Bu, mən getdiyimi bilif, ona görə bu sözdəri deyirmiş ki, gedif gətirim, mənə ilan-çıyan yesin”. Durur gətirir. Çıxır bu kişinin evinin üstünə. Qabax da evlər alçaq olarmış. Bunun bacasinnan tökür ki, arvadı, kişini öldürsün. Odunçu baxır görür ki, qızıl töküldü evin içinə. Bunu aparır satır, mal alır, qoyun alır. Bir oğlu varmış. Oğlun evləndirir.

Bir günnəri bunun gəlini deyir:

– Əmi, bu çörəyi sənə Allah verif, get indi Musa peyğəmbərdən soruş görək bu çörəyi bizə axıratan verəjək, yoxsa bizi genə meşə umuduna qoyajax? Əgər bu çörəyi bizdən alırsa, alsın. Amma axlımızı başımızdan almasın.

Gedir deyir:

– Ya peyğəmbər, get Allah-taalaya mənim sözüümü de.

Peyğəmbər Allah-taalaya deyəndə deyif ki, get denən ki, rast ki ağıllı insannardı, ölənəcən o varı olara verəjəm. Amma bular nağarırmış, oğul. Gəlin hamıya döşdüük tikifmiş. Oturuf surfa üstündə çörək yeyəndə bunu açılırmış, yerə qoymullarmış bir balaca çörək düşə. Çörəyi heylə müqəddəs tutullar.

212. YAZIYA POZU YOXDUR

Şah Abbas öz vəziriyənən çıxarmış məmləkətini gəzməyə ki, görüm mənim məmləkətimdə camaat nətər dolanır. Öz vəziriyənən gələndə görür ucqar bir kənddə kasıb bir ev var. Gəlillər evə. Bular atdan düşüllər. Çal yox, çəpər yox. Düşüf atdarın bağılyıllar, gəlillər görüllər bir qoca arvatdı, bir də hamilə gəlindi. Arvada deyillər:

– Ana, bizi qonaq saxlıyarsız?

Deyir:

– Allaha da qurban olum, qonağına da. Düşün.

Bular atları hörüklüyüllər, gəlif oturullar. Deyir, elə qapıda oturun, oğlum naxırçdı. Maldan gələr, inşallah, siz də onnan bahəm

öyə girərsiz. Deyillər, lap yaxşı. Arvad bulara çay-zad rahlıyır, hə-yətdə verir. Gün batır, oğlu gəlir. Maldan gələndə görür ki, qonaqları var. Gəlir:

– Salammələy kü.

– Ələykümətsalam.

Buları çox gözəl qarşılıyır. Gətirir bir heyvan da kəsir, bulara yemək-içmək verir. Da bilmir ki, bu şahdı. Bular da bizim kimi adi geyimdə. Buların qarğıdan iki göz evləri oluf. Vəzir yatmıyır, oyaxmış. Görür ağsəkqal bir kişi gəldi girdi buların öyünə. Girəndə vəzir dedi ki, bu kimdi gejanın bu vaxtı gəldi girdi camaatın öyünə. Çəkir qılıncın durur qapının dalında. Çıxan kimi tutur bunu:

– Əmi, sən kimsən, nəçisən?

Deyir:

– Mən bəxt yazanam.

– Nə bəxt yazırsan?

Deyir:

– İnsannarın taleyin, bəxtin yazıram. Bu çobanın oğlu oluf, sənin şahının da qızı oluf. Buların taleyin bir-birinə yazmışam.

Vəzirə deyir, get hələ bir şahı durğuz. Vəzir guya şahı durğuzmağa gedir, baxır görür həmin şəxs yoxdu. Vəzir bunu hərriyir fikrində ki, bu nətər olan şeydi? Şahı durğuzur. Səhər çaydan-çörək-dən yeyir gedillər. Yolda şaha deyir ki, şah sağ olsun, gecə belə bir möcüzəyə rast gəlmişəm. Dedi:

– Nədi?

Dedi:

– Sənin qızın oluf.

Dedi:

– Nə bildin mənim qızım oluf?

Dedi:

– And olsun Allaha, mənə bu gecə dedilər onu. Bizim qaldığımız öydə çobanın oğlu oldu. Onun taleyin sən qızına yazdı.

Dedi:

– Belə şey olmaz, mənim qızım çobanın oğluna gedəjək? Mən bu yazını pozaram.

Bular gedir, ilnən, aynan firranıf gələndə yolu genə burdan düşür. Gəlillər görüllər ki, həqiqətən, çobanın ayləsinin qucağında totux-motux bir oğlan uşağı. Ana da ordadı, oğlan da naxırdadı. Gəlillər, bularnan görüşüf gedillər.

Bular burdan gedif çıxıllar öz vilayətdərinə. Sərkədəsini göndərir ki, getginən filan yerdə bir çoban var, onun oğlu oluf. Onu öldürərsən, mənə xəbər gətirərsən. Deyərsən, şah istiyir, onu mən aparmalıyam. Zornan da olsa, alarsan, xoşnan da olsa, alarsan. Deyir, yaxşı.

Sərkədə gəlir çobanın arvadına deyir ki, şahın oğlu yoxdu, bu uşağı mən aparmalıyam. Bizim dilnən desək, gopa-kələyə basır, bulara bir ovuc qızıl verir, uşağı alır aparır. Dedi, nə vaxt istəsəniz gəlif uşağa baxa bilərsiniz, filan yerdədi. Oğlan vermək istəmir. Anası deyir ki, bala, ver getsin, dolanışığımız yaxşı olar.

Gələndə vəzir bunu sıldırım dağın başınnan atır. Bir quş gəlir, düşür bu uşağın bələyinin altınnan. Aparır bu uşağı bir komaya endirir. Bir ceyran öz balasın orda saxlıyırmiş. – Deyəsən bir az cəfəngiyat oldu. – Uşaq gəlif ora düşəndə uşağı yönləndirir həmənlə kol komasına. Allahın hökmüynən bu uşağı ceyran əmişdirir, bu uşaq böyüyür. Bir odunçu varmış. Meşədən odun qırır, aparıf satır, bu odunnan dolanarmış. Həm də yay-oxu varmış, qənşərinə hansı ov çıxsa, vurarmış, ayləsin dolandırarmış. Görür ki, bir ceyran qaçır, arxasında balası. Onnan da dalda bir uşaq qaçır. Kişi gəlif görür ki, gözəl-göyçək oğlan uşağıdı. O vaxdı vəzir baxmışdı ki, uşağın sağ tərəfdə çiyinnən boynunun arasında bir yekə qara xalı var, üstündə tək-tək tükü var.

Bu uşaq çatır on altı-on yeddi yaşına. Bular bir neçə il hərənir. Şah bir gün deyir:

– Gedək məmləkəti gəzək.

Bular gəzillər, dolanıllar. Gəlif çıxıllar həmənlə kişinin evinə. Kişinin adı Əhməd olur. Uşaq gələnnən soora o qədər varranır ki, Allah-taala bu uşağa o qədər gözəl nitq verir ki, o qədər buna elm-helm verir, bu uşaq başdıyır burda camaatı düzgün yola çəkməyə. Əhməd uşağın adını qoyur Məhəmməd. Vaxt olur ki, bular gəlif

burdan keçəndə deyillər ki, burda gözəl bir çayxana var. Burda cavan oğlan var, and olsun Allaha, camaatı heyran eliyir danışığınnan. Bular dönüllər həməən çayxanaya. Baxıllar görüllər bu uşax çox qabiliyyətədi uşaxdı. Vəzir bu oğlanı o qədər süzür, süzür. Şaha bir söz demir. Məmləkəti dolanıp bir də gedillər. Vəzir deyir:

– Şah sağ olsun, o uşaqdan mənim gözüüm su içmir.

Deyir:

– Niyə?

Dedi:

– Vallah, o biz görən uşaxdı, çobanın uşağıdı.

Deyir:

– Əşi, heylə şey olmaz.

Deyir:

– Deyəsən heylədi.

Nəysə, qayıdanda yollarını ordan salıllar. Vəzir bu uşağı çağırır yanına. Əlini atır boynunun dalına, çəkir paltarı, görür ki, həməənki oğlandı. Şah bir namə yazır. Uşağa deyir ki, apar bunu ver mənim vəzirimə. Şah naməni yazır, möhür rüyür, verir buna. Bu da qoyur papağının arasına, ya allah, düşür yola. Gedir çatır şahın vilayətinə. Gəlif girir, şahın bağında yatır.

Qız yuxusunda görür ki, həmin oğlan gəlif. Gəlif görür oğlan yatıp, papağının arasında kağız var. Kağızı götürür. Görür dədəsi yazıp ki, Becan, bunu çatan kimi şakqala, as darvazanın ağzınnan. Qız da naməni dəyişir ki, vəzir, bu oğlan ora çatan kimi mənim qızım ilə evləndirərsən.

Buların gediş-gəlişi çox çəkir. Vəzir buları evləndirir. Bular gələndə qədər iki-üç il keçir aradan, bunun bir oğlu olur. Bular eşidillər ki, şah gəlir, hamısı çıxır şahın pişvazına. Çıxanda baxıllar ki, üç nəfər gəlir: biri cavan oğlandı, biri şahın qızıdı, bir də oğlanın qucağında bir oğlan uşağıdı. Vəzir deyir:

– Şah sağ olsun, o qoşunun qabağında gələndə var ha, o sənənin qızındı. Onnan arxadakı həməən oğlandı, qucağındakı da sənənin nəvəndi.

Deyir:

– Heylə şey olmaz.

Deyir:

– Görəjəksən.

Gəlir deyir:

– Becan, bu nə olan işdi?

Becan da kağızı saxlamışmış. Deyir:

– Şah sağ olsun, mənə göndərdiyin kağız bu döylü? Mən də sən yazana əməl eləmişəm.

Qardaş, yazıya pozu yoxdu. Şah orda oğlanı oğulluğa götürür, olara təzədən toy eliyir, orda şad-xürrəm yaşayıllar.

Söyləyici nağılı anasından eşidib.

213. ÇÖRƏK DOSTU

Bir cavan oğlan olur. Evlənir, bunların övladı olmur. El-aləm hamısı ağzını tutur göyə dua eliyir ki, Allah bunlara bir övlad versin. Gəlir bunların bir övladı olur, bu uşax oğlan uşağı olur. Üç yaşı tamam olanda Allah-taala Cənabi Əzrayılı yolluyur. Deyir, getginən o uşağa denən ki, nəbadə-nəbadə evdə tək çörək yeyə. Qonşu uşağınnan, qaçannan, gedənnən, gələnnən çağır, çörək ye.

Bu həddi-buluğa çatınca qonşu uşağınnan, qohumnan, övlatnan, yol ötənnən yeyir. Həddi-buluğa çatanda bu hec kimi tapmır, üç gün qalır aj. Çıxır el yoluna ki, görüm bir adam taparammı, gətirim, çörək yeyim. Çıxır, görür budurana, yolnan bir qoja dərviş axsiya-axsiya gəlir. Deyir:

– Dərviş baba, görürəm yol gəlmisən, gedax bir az çay içax, çörax yeyax. Dincəl, soora get. Uzax yol gəlirsən.

Deyir:

– Oğul, nolar, gedax.

Gəlif oturullar, çay içillər, çörək yeyillər. Deyir ki, baba, sənin oğuldan-qızdan züryətin yoxdu, sən bu sinidə düşmüsən yola? Bu sirkələnir, donnan çıxır, deyir:

– Oğul, mən Əzrayılam, insannarın canın alanam. Mən dərviş döyüləm ha.

Deyir: